

CEPA SANT ANTONI: MULTICULTURALITAT I INTEGRACIÓ

Neus Ribas Torres

Antoni Bennàsar Gayà

Mariví Mengual Llull

RESUM

El CEPA Sant Antoni és un centre que es caracteritza principalment per la seva multiculturalitat, reflex d'una població que, des de fa dècades, té com a única indústria el turisme d'estiu. Aconseguir la integració de l'alumnat és una tasca que, més enllà de la feina a l'aula, pot tenir els seus pilars bàsics en la promoció de la salut, en el coneixement del patrimoni històric, natural i cultural i en la coeducació.

RESUMEN

El CEPA Sant Antoni es un centro que se caracteriza principalmente por su multiculturalidad, reflejo de una población que, desde hace décadas, tiene como única industria el turismo de verano. Conseguir la integración del alumnado es una tarea que, más allá del trabajo en el aula, puede tener sus pilares básicos en la promoción de la salud, en el conocimiento del patrimonio histórico, natural y cultural y en la coeducación.

INTRODUCCIÓ

Creat el curs 2009-2010, el Centre d'Educació de Persones Adultes Sant Antoni ha experimentat un creixement continu, reflex indubtable del dinamisme poblacional d'aquesta localitat, un dels enclavaments turístics més importants de les Illes Balears i, per tant, també destacat a l'àmbit de l'acolliment migratori.

Després d'haver estat aula dependent del CEPA Pitiüses durant més de dues dècades, disposa, actualment, a més de les aules de la seva seu principal —ubicada al nucli urbà de Sant Antoni—, de dues aules més a les localitats de Sant Josep i Sant Jordi, així com una altra al nucli de Cala de Bou, que, sens dubte, ja és el nucli de més densitat poblacional de la costa oest d'Eivissa. Aquest curs 2022-2023, el nombre d'alumnes matriculats en estudis formals i no formals ha superat els 700.

El repte educacional d'un centre d'adults ubicat en una població d'estacionalitat turística amb una àmplia majoria d'habitants que prové de països i regions d'Espanya molt diferents —només el 19% ha nascut a Sant Antoni— i treballen, gairebé de manera exclusiva, a l'hostaleria, és ben segur un repte que posseeix moltes vessants, no només acadèmiques sinó també socials, econòmiques i culturals en general.

L'alumnat que es matricula al CEPA Sant Antoni ho fa amb objectius molt diversos: aconseguir el títol de graduat en Educació Secundària; aprendre espanyol i

català per tal d'integrar-se a la comunitat i aconseguir més possibilitats laborals; millorar els coneixements d'informàtica, anglès i alemany (en aquests casos, no sempre amb una perspectiva laboral: de fet, són moltes les persones que es matriculen en aquests mòduls per mera curiositat personal o per un desig llargament ajornat que ara poden complir); preparar-se per a l'examen d'accés a cicles de grau superior o per a les proves de competències clau; fer algun curs de formació ocupacional, etc.

Per a molts, aquesta escola d'adults és un lloc de pas per poder accedir després a altres estudis o nivells laborals. En canvi, per a molts també és un lloc on acudeixen amb l'única finalitat d'adquirir uns coneixements en matèries determinades sense cap mena d'urgència. Però gairebé tots ells comparteixen la circumstància de treballar al sector turístic, cosa que equival a dir, també, que durant alguns mesos han de compaginar, quan això és possible, aquests estudis amb la seva feina.

Una mostra d'actualitat ens diu que en el curs 2022-2023 l'edat mitjana del nostre alumnat és de 41 anys. Un 67% són dones i un 33% homes. La multiculturalitat és un fet. Un 47% són de nacionalitat espanyola, encara que no arriben ni a la meitat els nascuts a l'illa d'Eivissa. L'altre 53% prové de 42 països diferents: del Marroc (un 23%), Colòmbia, Veneçuela, França, el Regne Unit, el Brasil, Alemanya, el Senegal, el Pakistan, Itàlia, Ucraïna i els Països Baixos, entre d'altres.

Per a qualsevol centre com el nostre, reflex de la població on està ubicat, resulta molt important i desitjable establir una comunitat de lligams integradors més enllà de la feina lingüística a l'aula, per més que les dificultats siguin molt altes a causa, fonamentalment, de la diversitat en gairebé tots els àmbits (social, lingüístic, cultural, ètnic, econòmic...), així com aconseguir xarxes de proximitat i confiança. Vincles, en definitiva, que poden arribar a ser llargs en el temps, ja que molts dels nostres alumnes comencen, abandonen i tornen, sempre depenent de les diverses i molt canviants obligacions laborals i familiars.

Una d'aquestes estratègies vinculants que ha seguit l'escola amb notable èxit ha estat la promoció de la salut.

1. PROMOCIÓ DE LA SALUT

Des de la creació del centre, ens ha preocupat el benestar del nostre alumnat i donar sortida a les seves necessitats; és per això que quan el curs 2014-2015 va sorgir el projecte Centres Promotors de Salut no vam dubtar a participar-hi. Els eixos que considerarem prioritaris eren "Alimentació i vida activa", "Benestar i salut emocional" i "Prevenició de conductes addictives".

Per conèixer la realitat de l'alumnat del centre, vam confeccionar una enquesta per saber des d'on partir. Des de llavors, aquesta enquesta anual, feta a principi

de curs, ens dona una mostra de les seves necessitats i interessos principals, amb la qual podem començar a treballar. Aquell primer curs tractàrem, sobretot, el tema de les drogues i les addiccions.

El curs següent, 2015-2016, partírem d'una enquesta a l'alumnat referent als hàbits alimentaris, l'exercici físic i els medicaments que consumien. En aquest sentit, vam treballar i classificar medicaments d'ús quotidià de l'alumnat, vam estudiar la importància de l'aigua i vam començar a organitzar conferències de salut amb la participació del personal del centre de salut i amb la coordinació del Servei de Mediació del Centre de Salut de Sant Antoni. Durant aquell curs les xerrades van girar al voltant de la salut dental, la salut a l'embaràs i la psicologia de la salut.

El curs 2016-2017 continuàrem amb els temes de la salut emocional, alimentació saludable i vida activa, amb una oferta àmplia de xerrades promogudes pel Servei de Mediació del Centre de Salut de Sant Antoni.

A partir del curs 2017-2018 vam començar a demanar l'ajut per a la promoció de la salut que la Conselleria de Salut i Consum ofería. Això ens va permetre introduir altres activitats de promoció de la salut: berenars i rutes saludables, així com altres accions gratuïtes que serveixen també per compartir, faciliten la integració de l'alumnat al centre on estudien —la interculturalitat es fa efectiva quan comparteixen una nova mateixa experiència cultural— i al poble on viuen i treballen.

El curs 2018-2019 es creà la Mesa Intersectorial d'Actius Saludables (Estratègies de Promoció de la Salut i Prevenció en el Sistema Nacional de Salut del Ministeri de Sanitat), de la qual formem part des de la seva posada en marxa. Aquell curs, el nostre projecte CEPS es va dedicar a les malalties mentals i a donar suport a totes les iniciatives que es van proposar a l'esmentada Mesa Intersectorial. Vam continuar amb les rutes saludables —petites excursions matinals generalment urbanes— i també tornàrem a repetir l'experiència de poder oferir tallers gratuïts per millorar el benestar del nostre alumnat i professorat: tallers de risoteràpia, festes i àpats saludables, tallers de cuina i una excursió trimestral a algun punt de l'illa.

El curs 2019-2020 vam preparar un projecte per a dos anys a partir dels resultats de l'enquesta que, com cada any, elaboràrem. Sempre tenint en compte els resultats d'aquesta enquesta inicial, durant el primer quadrimestre vam continuar amb les rutes saludables i l'excursió trimestral. A més a més, vam comprar bidons d'aigua de vidre per promoure més consum d'aigua —observàrem en l'enquesta que era clarament insuficient en una bona part de l'alumnat—, i també es va posar a disposició de l'alumnat i el professorat un dispensador permanent d'aigua per poder reomplir-les. Finalment, vam difondre l'oferta esportiva que ofereix el municipi.

• Pandèmia i salut mental

El segon quadrimestre d'aquell curs va estar marcat per l'inici de la pandèmia, i la Comissió de Salut, a més de continuar amb la tasca de promoure el benestar de la comunitat educativa, va dedicar-se a coordinar i difondre la informació sobre la crisi sanitària. Així mateix, el Departament d'Orientació va treballar amb reunions amb l'alumnat per conèixer les seves necessitats i el seu estat d'ànim durant el confinament.

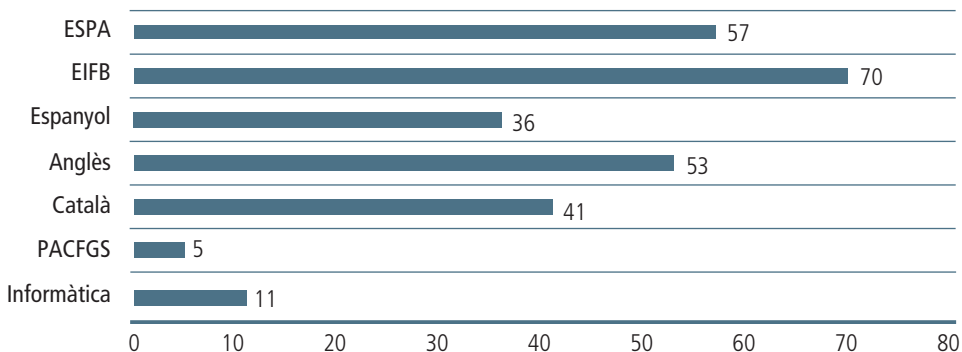
El curs següent, 2020-2021, va iniciar-se marcat per les instruccions sanitàries de la Conselleria i, a més, vam continuar assistint a les reunions mensuals de la Mesa Intersectorial de Salut. D'altra banda, quan van passar les restriccions, repenguérem les rutes saludables i les excursions. Aquell mateix curs no vam comptar amb l'ajut de la Conselleria de Salut.

Ens preocupava molt com havia quedat l'estat anímic del nostre alumnat, així que vam elaborar una enquesta amb els resultats següents:

GRÀFIC 1: Enquesta sobre l'estat anímic de l'alumnat

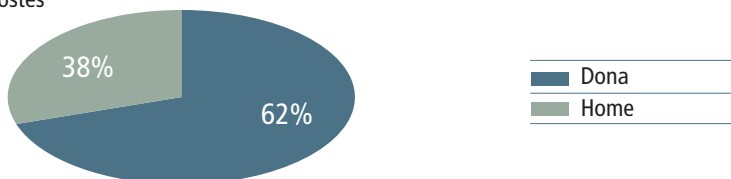
Quins estudis fas al CEPA Sant Antoni?

250 respostes

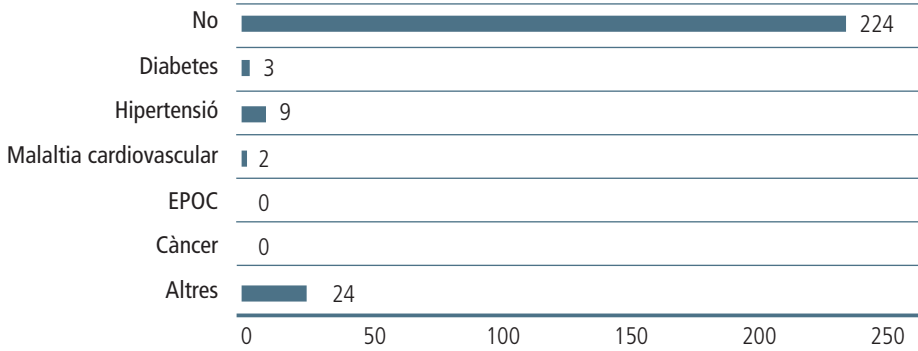
Sexe

250 respostes

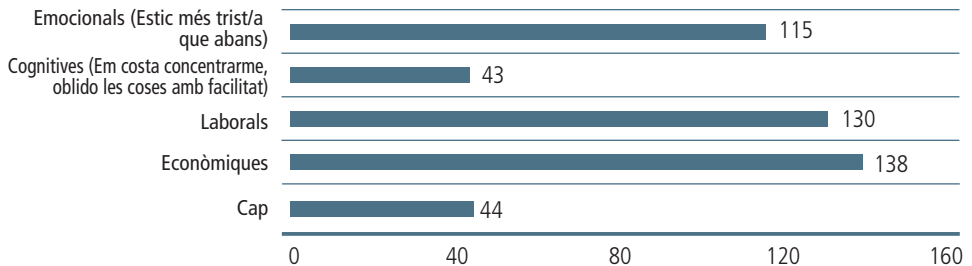
Pateixes alguna malaltia crònica?

260 respostes

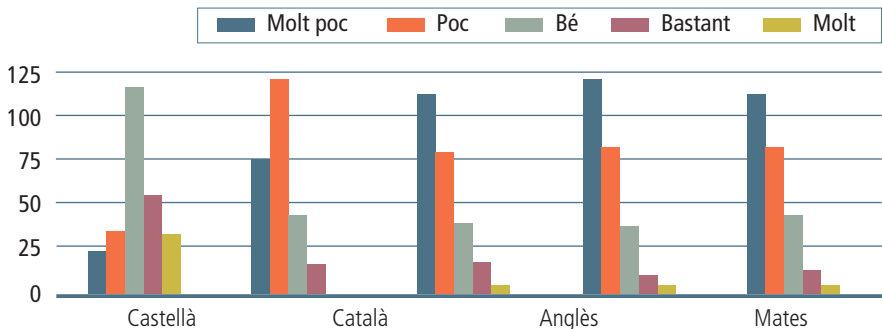

Quines repercussions ha tingut a la teva vida la COVID-19?

260 respostes

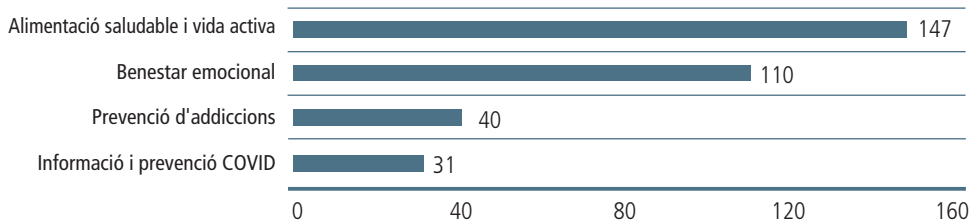

Com valoraries el teu estat anímic actual? Valora'l de l'1 al 5 (1, molt poc; 5, molt)

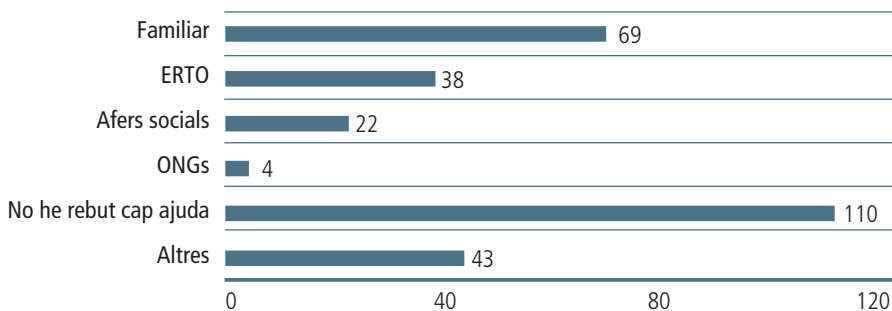
Quins temes de salut t'agradaria que tractéssim enguany?

215 respostes

Quins tipus de suport has rebut?

260 respostes

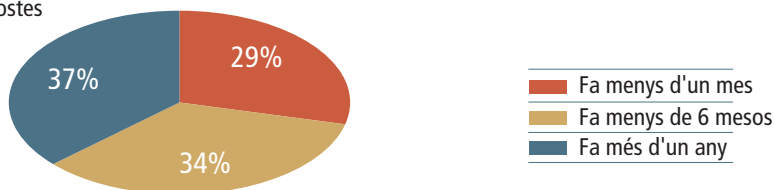
A la pregunta *Com pot ajudar-te l'escola a trobar-te millor en l'àmbit personal*, hem de destacar que el 50% de les respostes feien referència al benestar que els produïa venir a l'escola. Aquesta conclusió reafirma la importància del CEPA com a comunitat integradora al nostre poble.

El curs 2021-2022, encara que no va sortir la convocatòria de Centres Promotors de Salut, el nostre centre va continuar amb aquesta promoció, que consideram indispensable. Del centre de salut ens va arribar la informació que, a causa de la pandèmia i les restriccions, la gent havia deixat d'anar al metge. Durant aquell curs vam demanar a l'enquesta d'inici de curs quant de temps feia que no anaven al metge, i si s'automedicaven:

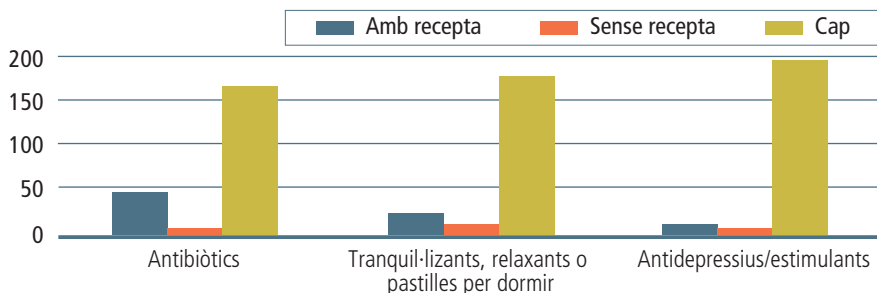
GRÀFIC 2: Pandèmia i automedicació

Quan va ser la darrera volta que vares anar al metge

215 respostes

Durant l'últim any, has consumit les medecines següents sense prescripció mèdica o te les va receptar en algun moment el metge?

A la pregunta *Què pot fer l'escola per millorar i ajudar-te*, l'alumnat segueix apreciant que l'escola els ajuda a socialitzar i que els encanta aprendre.

En conclusió, per la nostra experiència durant aquests anys, considerem que la promoció de la salut ha estat per a la nostra escola una eina important per conèixer millor el nostre alumnat, a la vegada que els hem ofert un servei que no només és útil sinó també integrador.

2. LLENGUA I PATRIMONI

Una altra estratègia integradora que segueix aquesta escola és el lligam entre llengua i patrimoni cultural i natural. Són moltes les activitats que es duen a terme que permeten acostar l'alumnat a la cultura, a les tradicions i al parlar de la nostra illa. En aquest sentit, un dels objectius consisteix a abordar cada una de les festes tradicionals eivissenques; un calendari de les festes d'Eivissa que serveix per conèixer la història, les tradicions, els costums, la gastronomia, el vocabulari, els personatges i altres curiositats dels nostres pobles.

El treball és ambiciós i engrescador alhora. Els resultats, a petita escala, són molt positius i il·lusionadors, perquè no només s'aconsegueix l'objectiu d'exaltar la cultura i la llengua pròpia, sinó també d'obrir-se als costums i a les cultures amb les quals convivim. En un món cada cop més globalitzat, sense anar més enfora, la festivitat de Nadal no només serveix per donar a conèixer als nouvinguts, i a alguns nadius, tradicions tan eivissenques com les caramelles, el bescuit i la salsa de Nadal, sinó que ofereix la possibilitat d'obrir la ment i els sentits a tradicions culturals i gastronòmiques foranes: de l'Equador, del Paraguai, del Marroc, de la península, etc. Un cop més, la interculturalitat com a nexa d'unió social.

D'aquí ve que l'aposta per l'àmbit sociocultural ens faci pensar en positiu vers la integració. Una integració que ens permet conèixer i donar a conèixer. Amb aquesta tasca, tal vegada no salvarem unes tradicions, una cultura o una llengua

en hores baixes, però haurem intentat fer-la perdurar en el temps i difondre-la a la nostra comunitat més propera. Generar un impacte, un interès i un coneixement en les persones que es troben al nostre radi d'acció. Tota pedra fa paret.

A més, el CEPA pretén reforçar l'ús de la llengua catalana a través dels diferents programes de dinamització lingüística que, des de fa cursos, s'han desenvolupat. Com és obvi, l'objectiu no és senzill. La realitat que ens envolta es troba a anys llum de la normalització lingüística.

L'escola n'és conscient. Per això, la immersió ha de ser natural, amena i incitadora. Aquí entren en joc la figura de la dinamitzadora lingüística, el projecte d'intercanvi *Parlem català* i les sessions de conversa en català. Tot plegat, permet que la nostra llengua passi a formar part de l'interès de l'alumnat i, d'aquesta manera, que el vincle amb el territori en què viuen passi a ser molt més fort. Al cap i a la fi, es tracta d'això; de generositat: de donar i rebre, de sembrar la llavor per recollir el fruit. I aquesta és l'ànsia: empoderar l'alumnat en l'aprenentatge d'una llengua que, lligada a una cultura, necessiten i que, alhora, els necessita.

Un altre dels elements integradors, per tant, a més de la llengua, és el patrimoni. I des de fa dos cursos, se n'ha fet formació al CEPA. Amb el curs de dinamització de llengua catalana durant el curs 2021-2022, i amb la formació sobre el patrimoni històric, natural i cultural d'Eivissa al llarg del curs 2022-2023, s'han potenciat ambdós elements. Un actiu intangible que ja s'ha fet valdre al llarg del present curs i que pot assentar els fonaments de la cohesió social de l'escola i del poble. No hi ha millor manera de respectar la cultura d'un poble que conèixer-lo. I això és el que es pot aconseguir si s'aprofiten els sabers i els quefers adquirits pel professorat de l'escola al llarg d'aquesta formació.

3. CAP A LA COEDUCACIÓ

El CEPA Sant Antoni es va incorporar el curs 2019-2020 al projecte *Cap a la coeducació als centres educatius*. Al mes de maig se'n va acordar per claustre i consell escolar la participació, davant les contínues exigències que planteja la societat multicultural en què vivim i les problemàtiques cada vegada més nombroses que afloren en relació amb la igualtat de gènere.

Pensàrem que al nostre centre era necessària la implementació d'una sèrie de mesures per dotar-nos d'eines i preparar-nos per donar respostes adequades a les necessitats dels nostres alumnes i la societat. Per a nosaltres, la igualtat entre homes i dones és fonamental a l'hora de dissenyar aquesta resposta.

El nostre alumnat és susceptible de patir discriminacions, i sovint n'han viscudes, sigui personalment o al seu entorn immediat. Les raons d'haver-ne patit són de caràcter socioeconòmic, per educació o per procedir de societats on les dones es troben en una situació de clara inferioritat i desigualtat respecte als homes.

Els eixos d'aquest projecte de coeducació al nostre centre han estat, sobretot, conscienciar, informar i proporcionar al nostre alumnat models, eines, recursos i estratègies amb les quals puguin modificar les relacions de poder, d'abús i les relacions estereotipades per a cada gènere; i dotar de formació el professorat, per poder ser agents de canvi i transformació.

Els nostres objectius han estat, des de llavors:

- Facilitar i acostar a la comunitat educativa recursos innovadors per coeducar i avançar cap a la igualtat i la no-violència.
- Formar el nostre professorat en coeducació.
- Sistematitzar les activitats i actituds per promoure la igualtat i la inclusió.
- Fomentar una visió intercultural de la problemàtica relativa a la igualtat de gènere.
- Facilitar eines, models, imatges, protagonistes i històries allunyades dels estereotips de gènere.
- Prevenir i actuar davant la violència de gènere.

Per complir aquests objectius hem organitzat diferents activitats basades, sobretot, en pel·lícules i xerrades, debats i manifestos; i hem participat molt activament en els dies assenyalats per l'ONU: 25N, Dia Internacional per a l'Eliminació de la Violència contra les Dones; 11F, Dia Internacional de les Dones i les Nenes a la Ciència, i 8M, Dia Internacional de les Dones.

Més enllà d'aquestes activitats, que han dut a l'escola molts experts en la matèria des de diferents perspectives i àmbits, hem volgut aportar també la creació de tres espais actius que s'han anat desenvolupant i que, per tant, són part de la dinàmica habitual del nostre centre. Aquests espais tenen com a objectiu general que l'alumnat disposi fàcilment d'informació i de la possibilitat d'interactuar més enllà de l'aula.

• Racó de la dona

S'ha creat un espai, a la biblioteca, destinat al tema de la dona des de moltes perspectives diferents, amb un recull de llibres (novelles, assajos, biografies...). Això ha suposat una ampliació important de la nostra biblioteca, principalment amb obres escrites per dones. Aquest racó serveix a l'equip docent com a material per a treballar a classe. També serveix, és clar, per a l'ús individual dels lectors d'aquesta biblioteca. Al mateix temps, s'ha adquirit una col·lecció de pel·lícules en format DVD també en relació amb la mateixa temàtica de gènere.

• Blog "D'igual a igual": <https://coeducacio.art.blog/>

Pensem que la pàgina web del centre s'ha de considerar també una eina de coneixement i feina, no només un espai virtual informatiu, sobretot si es tenen en compte les característiques de l'alumnat d'un centre d'adults. És per això que hem creat un bloc de coeducació. Aquest blog consta de:

- Un recull de les activitats que es duen a terme al nostre centre.
- Activitats que duu a terme un tutor o tutora amb el seu alumnat, a fi de mostrar aquesta feina.
- Un recull de materials que els professors podran utilitzar en qualsevol moment.
- El nostre projecte d'igualtat.
- Articles de premsa, vídeos...
- Sugeriments de llibres i pel·lícules de la nostra biblioteca.

• **Blog “Ses nostres dones”:** <https://sesnostresdones.com/>

Aquest altre blog, també al web del centre, es va crear un any després de l'anterior. Es tracta d'una mostra viva de dones rellevants en diferents àmbits i vinculades a la nostra illa. Hem parlat amb elles de la seva feina, i ens han deixat un testimoni gravat i ara difós pel nostre web.

Els objectius d'aquest blog són els següents:

- Mostrar referents femenins propers al nostre alumnat.
- Tenir models femenins que treballen en molts àmbits diferents i en llocs de responsabilitat.
- Mostrar les dones que es dediquen a ajudar altres dones en situació de violència, i que es presentin i expliquin la seva tasca.
- Donar visibilitat a les infraestructures que treballen la informació, prevenció, orientació i atenció a dones en situació de risc, i mostrar els serveis on poden demanar ajuda.
- Triar dones que puguin ajudar-nos a conèixer, treballar i estudiar diferents àmbits curriculars del nostre alumnat, i normalitzar les dones als nostres currículums educatius i que no siguin una anècdota tractada només un parell de dies assenyalats del calendari.

En definitiva, aquestes i altres activitats tenen com a objectiu fer visibles les desigualtats que encara avui hi ha entre dones i homes a totes les cultures; són accions que pretenen que totes les persones puguem qüestionar-nos i reconèixer de quina manera tenim interioritzades pautes i pensaments que menyspreen el que és femení. Pretenem fer una mirada interna i també una mirada al nostre voltant per adquirir una visió crítica de les desigualtats i mirar d'esmenar aquesta circumstància.

A més de la tasca de visibilització, també prioritzem la importància d'incorporar al currículum de manera transversal i en totes les àrees qüestions relatives a la millora de la convivència i a la consolidació de formes de relació respectuoses, en què es reconegui la dignitat de totes les persones que formen la comunitat educativa.

4. CONCLUSIONS

La multiculturalitat del CEPA Sant Antoni és una via de coneixements que pot servir com a eina per a la interculturalitat tant com per a la integració. La promoció de la salut serveix com a eix integrador que aporta una comunicació permanent amb l'alumnat i entre l'alumnat, amb nombroses activitats que intenten donar resposta a les necessitats que, mitjançant les enquestes, arribem a conèixer. De la mateixa manera, obrir-nos al patrimoni natural i cultural de l'illa, tenir-lo present a l'aula i fora de l'aula, és també una estratègia útil i atractiva per a la integració. Els darrers anys hem vist que la coeducació ha assolit també la categoria d'eix vertebrador amb la possibilitat d'interactuar a l'aula i a la pàgina web del centre; a més, és clar, de la participació en els actes commemoratius assenyalats al calendari i que representen una necessària defensa de la igualtat plena entre dones i homes. Tot junt conforma un projecte educatiu que ofereix a centenars d'alumnes de fins a quaranta-dues nacionalitats acollida lingüística, possibilitat de conèixer en profunditat el poble on han vingut a treballar i, en definitiva, diferents formes d'integració.